

Aleksander Dobrowolski*

Sprawozdanie z ratowniczych badań archeologicznych przeprowadzonych w roku 2008 na stanowisku 252 w Karninie, gm. Deszczno, woj. lubuskie

Abstract

Dobrowolski A. 2013. Report from rescue archaeological excavations carried out in 2008 at site 252 in Karnin, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. *Raport 8, 223-244.*

The article presents the results of archaeological excavations carried out in relation to the planned construction of the S-3 motorway at site 252 in Karnin. The investigations revealed six different phases of human activity in the area. Relics of ill-developed settlement include traces of the presence of groups from the Neolithic, from the period of the Lusatian culture and the Early Middle Ages. One of the most interesting findings is a deposit of bronze artefacts dated to the Early Bronze Age. The largest number of features was connected with the Roman influence period and the burial ground in use at the time. The youngest relics of human activity are artefacts which seem to have had a use in agriculture.

Keywords: Neolithic, Early Bronze Age, the Lusatian culture, the Roman influence period, B2 phase, Early Middle Ages, contemporary times, treasure, burial ground, settlement

W 2008 roku na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Zielonej Górze zrealizowano ratownicze badania wykopaliskowe w obrębie stanowiska archeologicznego położonego w miejscowości Karnin. Na obszarze inwestycji otrzymało ono nr 20 (Ryc. 1).

Stanowisko odkryte zostało w 1987 roku podczas realizowanych badań powierzchniowych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski i otrzymało nr 252 w obrębie miejscowości, na obszarze AZP 46-12/127. W toku tych badań pozyskano wówczas dwa fragmenty ceramiki datowanej ogólnie na pradzieję, a miejsce znalezienia określono jako ślad osadniczy. Badania powierzchniowe zrealizował mgr T. Szczurek.

Stanowisko, w związku z planowaną budową drogi szybkiego ruchu S-3, zostało pozytywnie zweryfikowane w 2006 roku w trakcie badań sondażowo-powierzchniowych, przeprowadzonych przez Konsorcjum w składzie: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich, Oddział Lubuski, Pracownia

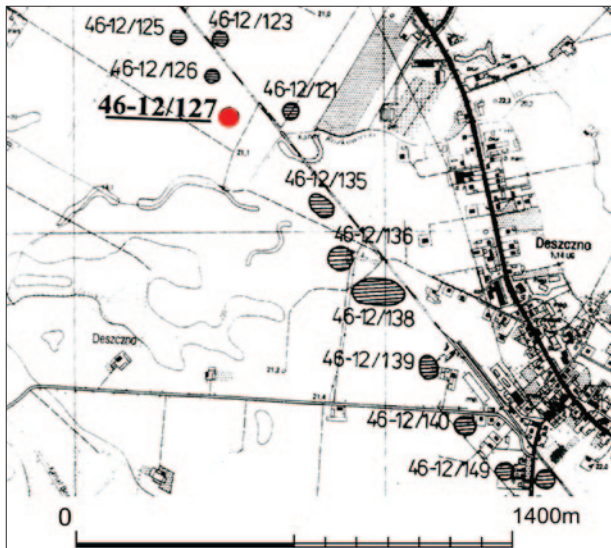
Archeologiczno-Konserwatorska Alina Jaszewska w Zielonej Górze, Fundacja Archeologiczna w Zielonej Górze.

Stanowisko zlokalizowane jest w strefie nadzalewowej, w obrębie dużej doliny (krawędź pradoliny Warty). Teren jest niezabudowany, a w momencie rozpoczęcia badań wykopaliskowych był to nieużytek rolny.

W obrębie stanowiska wytyczono pierwotnie wykop o powierzchni 10 arów. Po oczyszczeniu jego powierzchni zewidencjonowano 121 obiektów archeologicznych, takich jak: obiekt o nieokreślonej funkcji z okresu neolitu, depozyt przedmiotów z brązu datowany na wczesny okres epoki brązu – kultura unietycka, obiekty kultury łużyckiej, groby z okresu wpływów rzymskich, obiekty gospodarcze i konstrukcyjne datowane ogólnie na pradzieję, obiekt wczesnośredniowieczny, obiekty o chronologii nowożytniej oraz obiekty o nieokreślonej funkcji i chronologii.

Mając powyższe na uwadze przystąpiono do poszerzenia wykopów w celu uchwycenia całego obszaru stanowiska zagrożonego planowaną inwestycją.

* Muzeum Archeologiczno-Historyczne, ul. Brama Brzostowska 1, 67-200 Głogów,
e-mail: muzeum-glogow@neostrada.pl

Ryc. 1. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Lokalizacja stanowiska

Fig. 1. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Location of the site

Łącznie przebadano 132 ary, odkrywając i dokumentując 825 obiektów archeologicznych z różnych okresów chronologicznych (Ryc. 2). Pozyskano 1648 zabytków ruchomych w tym 1161 ceramicznych, 432 wykonanych z metali, 30 przedmiotów szklanych, 18 z krzemienia oraz 7 fragmentów przedmiotów kościanych.

■ NEOLIT

Z okresu neolitu uchwycono jeden obiekt (779 – ha IV, ar 10). W rzucie poziomym miał kształt lekko owalny, o wymiarach 1,18 × 1,00 m. W przekroju natomiast posiadał formę nieckowatą o lekko pofałdowanym dnie. Maksymalna miąższość wyniosła 0,22 m. Wypełnisko stanowiła brunatnoszara, jednorodna próchnica. W obiekcie wystąpiły dwa wióry krzemienne i sześć drobnych fragmentów ceramiki nie noszących cech charakterystycznych. Funkcja jego nie została określona. Brak innych obiektów nieruchomych z tego okresu świadczyć może o krótkotrwałym użytkowaniu tego terenu lub występowaniu osadnictwa neolitycznego w bliżej nieokreślonym sąsiedztwie.

■ WCZESNY OKRES EPOKI BRĄZU

W centralnej części przebadanego stanowiska (ha I, ar 46) natrafiono na depozyt pochodzący z początku epoki brązu. Stanowiło go niewielkie naczynie, wewnątrz którego znajdowały się przedmioty wykonane z brązu t. j. 2 bransolety spiralne, 2 zausznice, 2 naszyjniki, 19 guzów z brązu oraz duża ilość złomu brązowego (Ryc. 22). Przedmioty wykonane z brązu oraz naczynie gliniane, w którym je zdeponowano, wykazują cechy kultury

unietyckiej. Ostateczna analiza przeprowadzona zostanie jednak dopiero po wykonaniu pełnych zabiegów konserwatorskich, które są obecnie przeprowadzane. W obrębie przebadanego stanowiska nie natrafiono na inne obiekty lub ślady działalności człowieka ze wspomnianego okresu.

■ KULTURA ŁUŻYCKA

Na krótkotrwałe zagospodarowanie tego terenu przez ludność kultury łużyckiej wskazuje obiekt 106 i prawdopodobnie 107 (ha I, ary 35, 36, 45, 46). Pierwszy z nich był dużych rozmiarów i mógł pełnić najprawdopodobniej funkcję obiektu mieszkalnego (Ryc. 15).

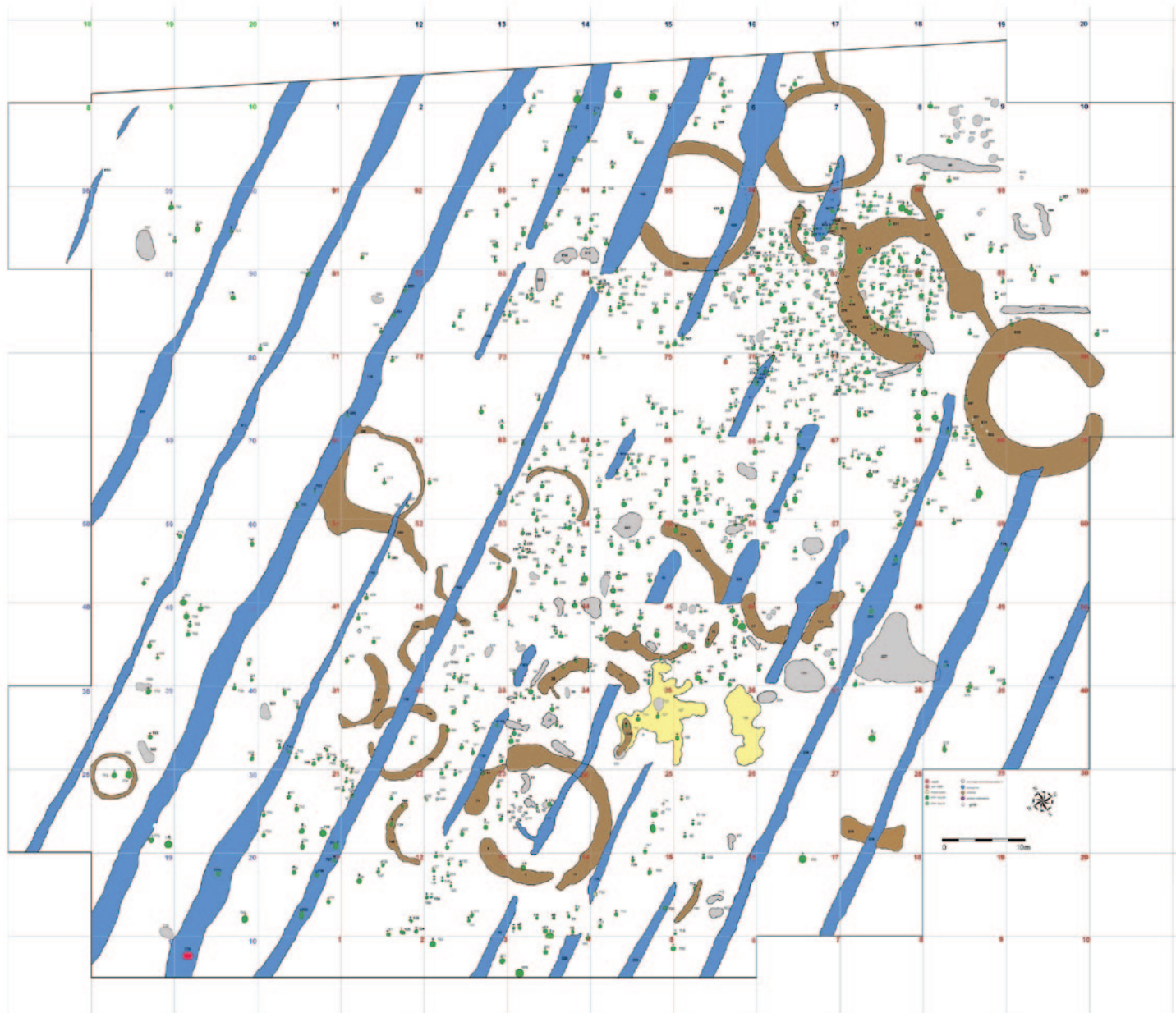
W rzucie poziomym posiadał kształt zbliżony do wydłużonego owalu o wymiarach 9,70 × 2,00 m, a w przekroju przypominał nieckę o płasko ukształtowanym dnie. Wypełnisko stanowiła jednorodna, brunatnoszara próchnica przemieszana z piaskiem o maksymalnej miąższości sięgającej 0,50 m. Zachowała się partia przydenna dużego naczynia zasobowego, którego po cechach technologicznych można by datować na okres halsztacki (Mogielnicka-Urban 1984). W obiekcie 107 nie stwierdzono występowania ruchomego materiału zabytkowego. Miał on kształt nieregularny, o wymiarach 9,60 × 1,20 m. Jego wypełnisko stanowiła brunatnoszara, jednorodna próchnica o maksymalnej miąższości wynoszącej 0,50 m. Został on powiązany z kulturą łużycką mimo braku występowania w nim jakichkolwiek materiałów datujących. Taka ocena oparta została o podobieństwo wypełniska, które to różni się znacznie od obiektów z innych faz osadniczych (Ryc. 16).

■ OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH

Zewidencjonowano łącznie 684 groby datowane na okres wpływów rzymskich (faza B2). Stanowią one 82,9% wszystkich odkrytych i udokumentowanych na tym stanowisku obiektów archeologicznych.

GROBY JAMOWE

Najlicniejszą grupą obiektów na tym stanowisku były groby jamowe. Zinventaryzowano 679 tego typu pochówków czyli 99,3% z całości. Stan ich zachowania był różny – od dobrze zachowanych do bardzo silnie zniszczonych orką lub obiektami nowożytnymi. W rzucie poziomym miały najczęściej kształt kolisty lub lekko owalny. Średnica ich wahała się od 0,30 do 0,80 m. Występowały również takie, których średnica była mniejsza, jednak były to przypadki silnie zniszczonych jam, których zachowana miąższość wynosiła kilka lub kilkanaście centymetrów. Do mniejszości należały te o średnicy 1,00 m i więcej oraz o wydłużonym, owalnym

Ryc. 2. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rozkład przestrzenny obiektów z zaznaczeniem ich chronologii

Fig. 2. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Spatial layout of features with marked chronology

kształcie (14 przypadków). Największym odkrytym grobem był obiekt 313, którego wymiary wynosiły $1,50 \times 0,80$ m, a maksymalna miąższość wypełnienia – $0,10$ m. W przekroju miały płasko ukształtowane dno lub kształt nieckowaty. Wkopywane były na różną głębokość. Największa uchwycona maksymalna głębokość wyniosła $0,80$ m (Ryc. 13, obiekt 642 i 643). Szczątki kostne znajdowały się zazwyczaj w dolnej partii jamy, aczkolwiek w nielicznych przypadkach występowały również i w górnej części. Wyposażenie najczęściej znajdowało się wśród głównego skupiska kości. W grobach jamowych bezpopielnicowych występowały

przeważnie silnie przepalone, drobne fragmenty kości. W dużej liczbie przypadków były one tak rozdrobnione, że nie można było pobrać próbek do analizy. W większości przypadków na powierzchni jamy widoczne było zakłębienie spowodowane osiadaniem zawartości jamy po jej zasypaniu.

GROBY POPIELNICOWE

Wśród odkrytych grobów natrafiono na cztery pochówki popielnicowe - obiekty: 123, 125, 190, 195 (Ryc. 7, 8). W obiekcie 125 zachowała się jedynie partia przydenna popielnicy. W pozostałych grobach naczynia były zachowane w większych częściach, jednak wszystkie nosiły silne ślady destrukcji. Obiekty: 125, 190 i 195 były pochówkami tzw. popielnicowymi czystymi. Jedynie obiekt 123 można uznać za pochówek popielnicowy obsypany stosem (Ryc. 7). Możliwe, że grobem popielnicowym był również obiekt 668, w którym wystąpiło

Ryc. 3. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Widok części rowu z okresu współczesnego

Fig. 3. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. View of a part of a contemporary trench

Ryc. 4. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Widok części rowu z okresu współczesnego

Fig. 4. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. View of a part of a contemporary trench

Ryc. 5. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Widok części kręgu o nieznannej chronologii

Fig. 5. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. View of a part of a ring of unknown chronology

221 fragmentów ceramiki. Większość fragmentów pozyskanych w obrębie tej jamy pochodziło najprawdopodobniej z jednego naczynia. Za taką interpretacją przemawia ocena technologiczna pozyskanej ceramiki. Ze

względu na mocne rozdrobnienie nie można jednak przeprowadzić rekonstrukcji tego zabytku.

MATERIAŁ RUCHOMY

Na 684 grobów wyposażenie występowało jedynie w 136 przypadkach. Stanowi to zaledwie 19,9% wszystkich pochówków. Wiele grobów zachowało się częściowo. Mogło więc zdarzyć się tak, że w niektórych przypadkach wyposażenie uległo zniszczeniu. Niewielka, a w zasadzie sporadyczna, ilość materiałów zabytkowych w warstwie humusu sugeruje, że takich przypadków było stosunkowo mało. Gdy następuje niszczenie jam, materiał zostaje rozrzucony w otoczeniu obiektu i można pozyskać go w warstwie ornej, czego nie stwierdzono. Na przykładzie powyższej sytuacji można domniemywać, że na omawianym stanowisku zdecydowana większość grobów nie posiadała jednak wyposażenia.

W wyniku eksploracji jam grobowych łącznie pozyskano 1236 przedmiotów lub ich fragmentów. Wpływ ognia w trakcie procesu kremacji i kwaśne środowisko glebowe odbiło się również na stanie zachowania zabytków ruchomych. Odkryte przedmioty wykonane z brązu czy żelaza uległy znacznemu rozpadowi. W wielu przypadkach obecność wyrobów z brązu była dostrzegana po miejscowym przebarwieniu na kolor zielony wypełniska grobowego. Tylko niewielka ilość przedmiotów wykonanych z metali, takich jak np. zapinki czy sprzączki do pasa, zachowała widoczne cechy przydatne do analiz typologicznych.

CERAMIKA

Najliczniejszą grupą zabytków ruchomych występujących w pochówkach stanowią fragmenty ceramiki. Ich liczba wyniosła 682 fragmenty oraz 37 całych naczyń lub ich znacznych części. Jeśli jednak przyjrzeć się frekwencji, można stwierdzić, że fragmenty ceramiki pojawiają się w 50 przypadkach obiektów i pochodzą z 36,8% jam grobowych, w których znaleziono wyposażenie, a naczynia i ich większe fragmenty w 18 obiektach – to jest w 12,2% wszystkich obiektów grobowych. Stanowi to 36% wszystkich jam grobowych, w których wystąpił ruchomy materiał zabytkowy. Najczęściej spotyka się mniej niż 10 fragmentów ceramiki w jednym obiekcie. W trakcie eksploracji pozyskano całe naczynia lub ich większe części – głównie naczynek miniaturowych, nawiązujących formą do waz lub dzbanów, wykonanych w dość niedbały sposób (Ryc. 18-20). Z przedmiotów wykonanych z gliny znaleziono przeszliki. Zadokumentowano 42 sztuki (całe lub uszkodzone), które wystąpiły w czterdziestu obiektach, co stanowi 29,4% całego zespołu, w których znajdowało się wyposażenie. W siedmiu

Ryc. 6. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Widok części rowu z okresu współczesnego oraz kręgu o nieznaney chronologii

Fig. 6. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. View of a part of a contemporary trench and a part of a ring of unknown chronology

Ryc. 8. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Grób z okresu wpływów rzymskich

Fig. 8. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Tomb from the Roman influence period

przypadkach wystąpiły one jako jedyne wyposażenie grobowe. Daje to 5,1% wszystkich obiektów grobowych z wyposażeniem. Spośród wszystkich pozyskanych przęślików największą grupę stanowiły nie zdobione (Ryc. 23:a; 24:d). Tylko pięć z nich zostało ozdobionych ornamentem rytym w postaci jodełek podwieszanych lub linii w układzie trójkątnym, wykonanych radełkiem

Ryc. 7. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Groby z okresu wpływów rzymskich.

Fig. 7. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Tombs from the Roman influence period

(Ryc. 25:b, g). Do przedmiotów glinianych, występujących w jamach grobowych, zaliczono również gliniane krążki (Ryc. 25:a), których pozyskano 6 sztuk w sześciu obiektach (4,4% zbioru).

PRZEDMIOTY ŻELAZNE

Na drugim miejscu pod względem liczby zabytków ruchomych znalazły się fragmenty nieokreślonych przedmiotów żelaznych – zewidencjonowano 185 fragmentów. Występują one w 51 grobach, co stanowi 37,5% zbioru. Ze względu na zły stan zachowania niemożliwe było określenie ich funkcji.

Do innych przedmiotów wykonanych z żelaza, które można było zidentyfikować, należą sprzączki do pasa. Pozyskano ich 42 sztuki lub ich fragmenty. Wystąpiły one w 39 przypadkach (28,7%). Bliższa analiza tych zabytków okazała się niemożliwa bez ukończenia procesu konserwacji.

Wśród przedmiotów żelaznych znalazły się 23 okucia żelazne, odkryte tylko w pięciu obiektach. Ich stan zachowania jest bardzo zły. W tej grupie surowcowej znalazły się również noże, których liczba wyniosła 17 sztuk w ośmiu obiektach grobowych oraz klamry do pasa w ilości 9 sztuk w 8 jamach. W obiekcie 239 znajdowała się prawdopodobnie zapinka wykonana z żelaza, ale jej stan zachowania nie pozwala jednoznacznie tego określić. Wyjątkowym znaleziskiem okazało się krzesiwo żelazne znalezione w obiekcie 266. Do zabytków tej grupy zaliczają się również dwa kółka żelazne. Mogą one pochodzić z okucia pasa ale – jak w poprzednich przypadkach – ich stan zachowania jest bardzo zły. Łącznie zewidencjonowano 280 rozpoznawalnych przedmiotów lub ich fragmentów wykonanych z żelaza, a wystąpiły one w 83 jamach grobowych (61,0%).

Ryc. 9. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Obiekt 10 – przekrój kręgu.

Fig. 9. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Feature 10 – cross-section of the ring

Ryc. 10. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Obiekt 158 – przekrój rowu nowożytnego

Fig. 10. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Feature 158 – cross-section of the contemporary trench

PRZEDMIOTY Z BRĄZU

Zapinek z brązu znaleziono 86 sztuk (w tym całe, z niewielkimi ubytkami lub ich fragmenty), a wystąpiły one w 42 przypadkach (30,9%). W sześciu przypadkach pozyskano więcej niż jedną zapinkę w obrębie jednej jamy grobowej. Stopień skorodowania zapinek uniemożliwia ich dokładną analizę (Ryc. 23:b, d; 24:c, h; 25:c-e). Jedynie w kilku przypadkach można z ograniczonym prawdopodobieństwem przypisać je do II grupy wg typologii Almgrena typu 28, 29, 58 i 59 oraz do grupy IV. Oprócz zapinek znaleziono 62 fragmenty przedmiotów z brązu o nie określonej funkcji, które wystąpiły w 22 przypadkach (16,2%). Stan ich zachowania, w większości, jest na tyle zły, że niewykluczone, iż część z nich jest pozostałością po zapinkach. Nie da się jednak tego powiedzieć z całkowitą pewnością. Łącznie przedmiotów z brązu oraz nieokreślonych fragmentów brązowych pozyskano 152 sztuk, a wystąpiły one w 63 obiektach – co daje 46,3%.

PRZEDMIOTY SZKLANE

W trakcie eksploracji grobów natrafiono na 18 sztuk koralików szklanych oraz przetopione szkło, które mogło być ich pozostałością, w ilości 12 fragmentów (Ryc. 23:h). Całość wystąpiła w pięciu przypadkach, co stanowiło 3,7% obiektów z wyposażeniem.

Z obiektu 223 pozyskano koralik szklany zdobiony pionowymi żłobieniami.

PRZEDMIOTY KOŚCIANE

W trzech obiektach odkryto fragmenty szpil kościanych (łącznie 7 fragmentów), co daje 2,2% zabytków wykonanych z tego surowca. Zachowały się w złym stanie, są mocno rozdrobnione. W obiekcie 197 zachowały się większe fragmenty, a jeden z nich jest zdobiony rowkami rytmami dookoła, w układzie szachownicy (Ryc. 23:f).

■ WCZESNE ŚREDNIOWIECZE

Zadokumentowano jeden obiekt (824) datowany na okres wczesnego średniowiecza (Ryc. 2 i 17). Była to jama o kształcie owalnym, o wymiarach 1,00 m na 0,80 m i miąższości 0,30 m. W przekroju była nieckowatego kształtu, a wypełnisko stanowiła brunatnoszara próchnica przemieszana z piaskiem. Wystąpiły w niej 2 fragmenty ceramiki (Ryc. 21:a, b). Są to charakterystycznie dla tego okresu profilowane wylewy, wychylone na zewnątrz. Na zachowanych częściach brzuśca występują w układzie równoległym dookoła żłobienia. Można tą ceramikę datować na okres plemienny lub wczesny okres państwowy (Seger 1928; Dzieduszycki 1995).

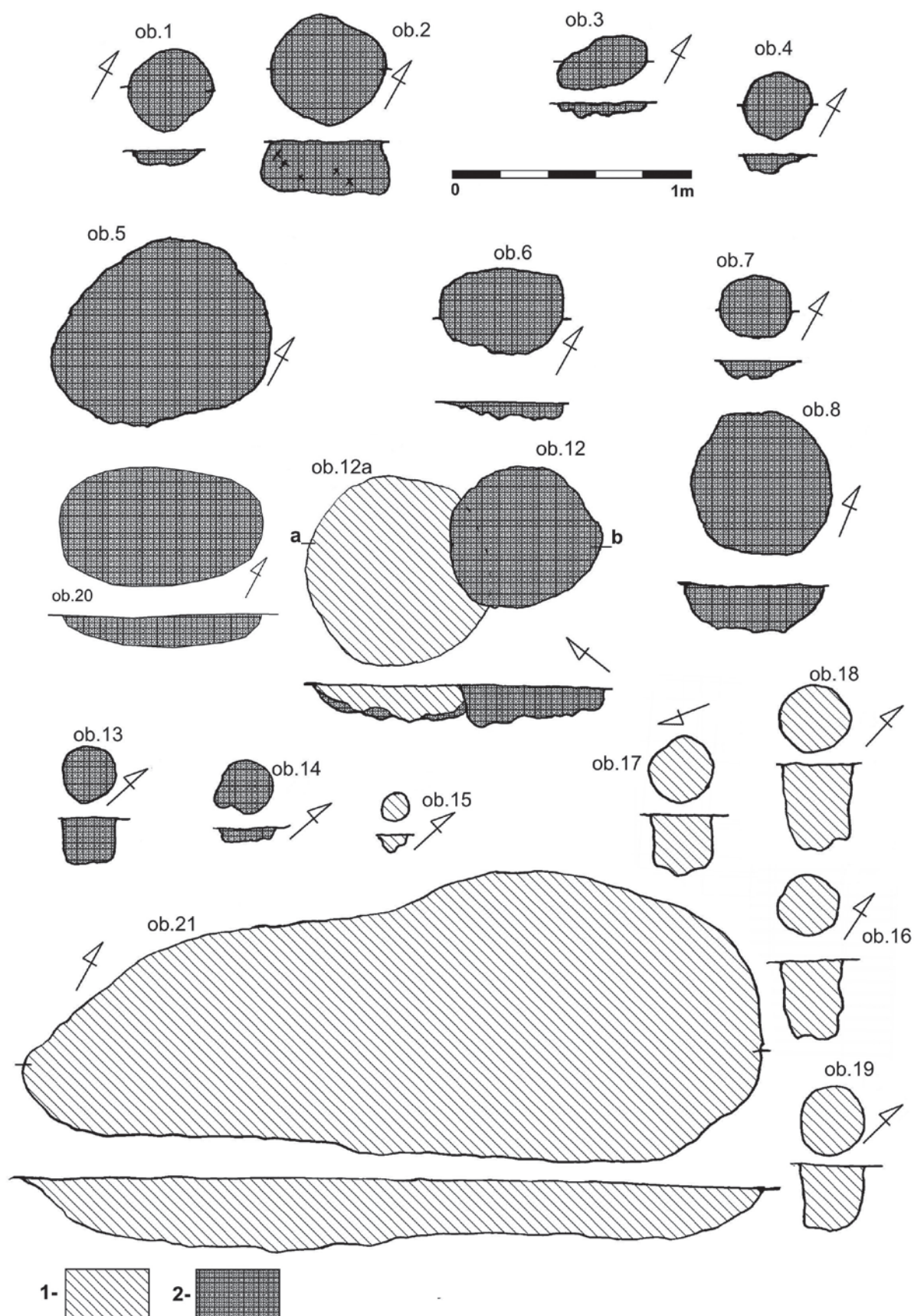
■ OKRES WSPÓŁCZESNY

Z tej fazy zasiedlenia pochodzi 13 płytkich rowów biegnących przez cały obszar stanowiska w kierunku wschód-zachód (Ryc. 2). Rozmieszczone były dość regularnie, co 10 m. Szerokość tych struktur była zróżnicowana – od około 0,50 m do 3,00 m i więcej. Ich głębokość natomiast nie przekraczała 0,25 m, a ich funkcja nie została określona (Ryc. 3, 4, 6, 10). Niewielka ilość współczesnego materiału ceramicznego w postaci potłuczonej porcelany lub fragmentów cegieł znajdujących w wypełnisku świadczy o ich współczesnym pochodzeniu.

■ OBIEKTY O NIEOKREŚLONEJ CHRONOLOGII

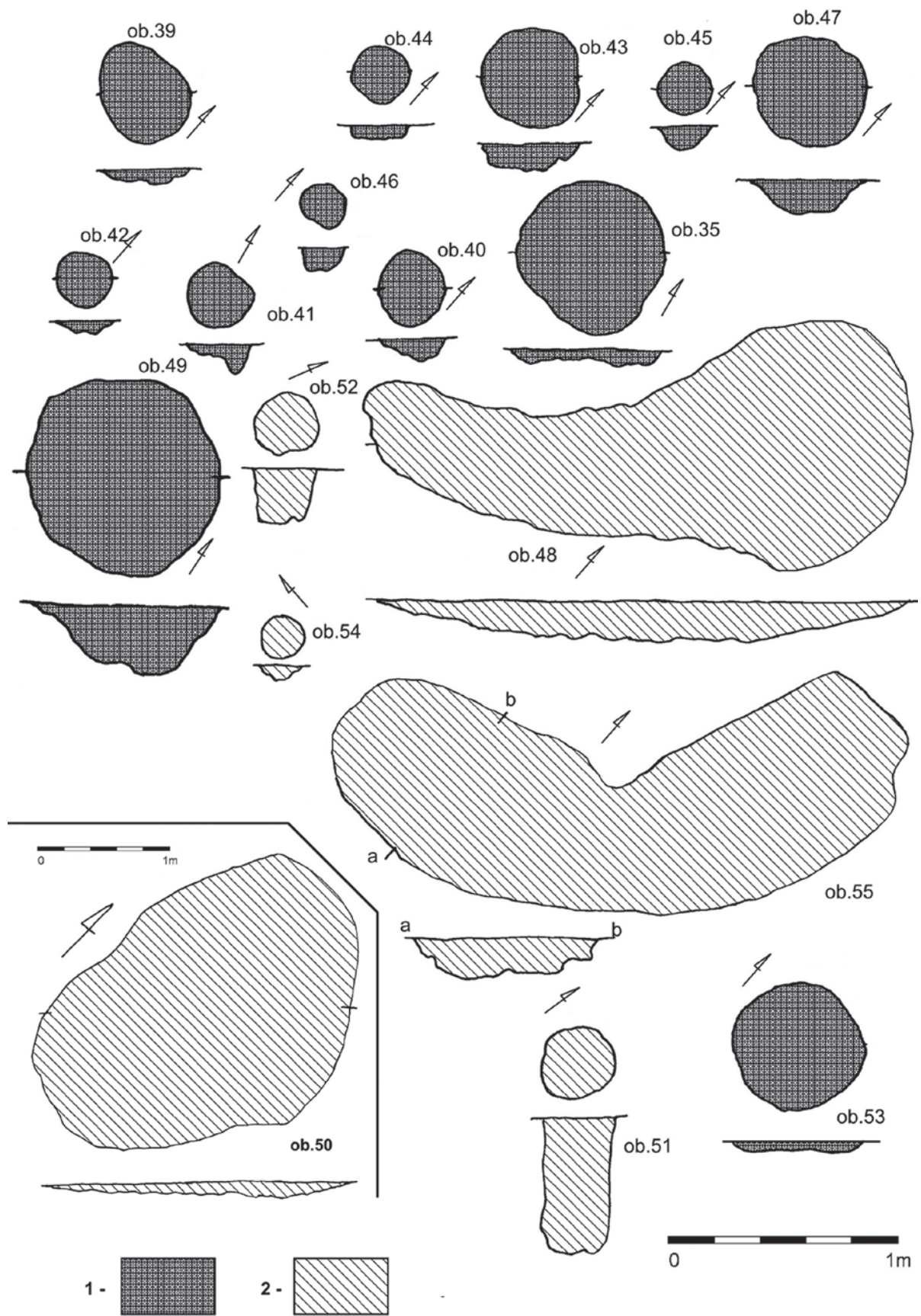
OKRĘGI

Wśród odkryć dokonanych na omawianym stanowisku natrafiono na obiekty szczególne. Są to rowy ukształtowane w okręgi – zamknięte lub otwarte. Udokumentowano 31 takich obiektów, będących całymi

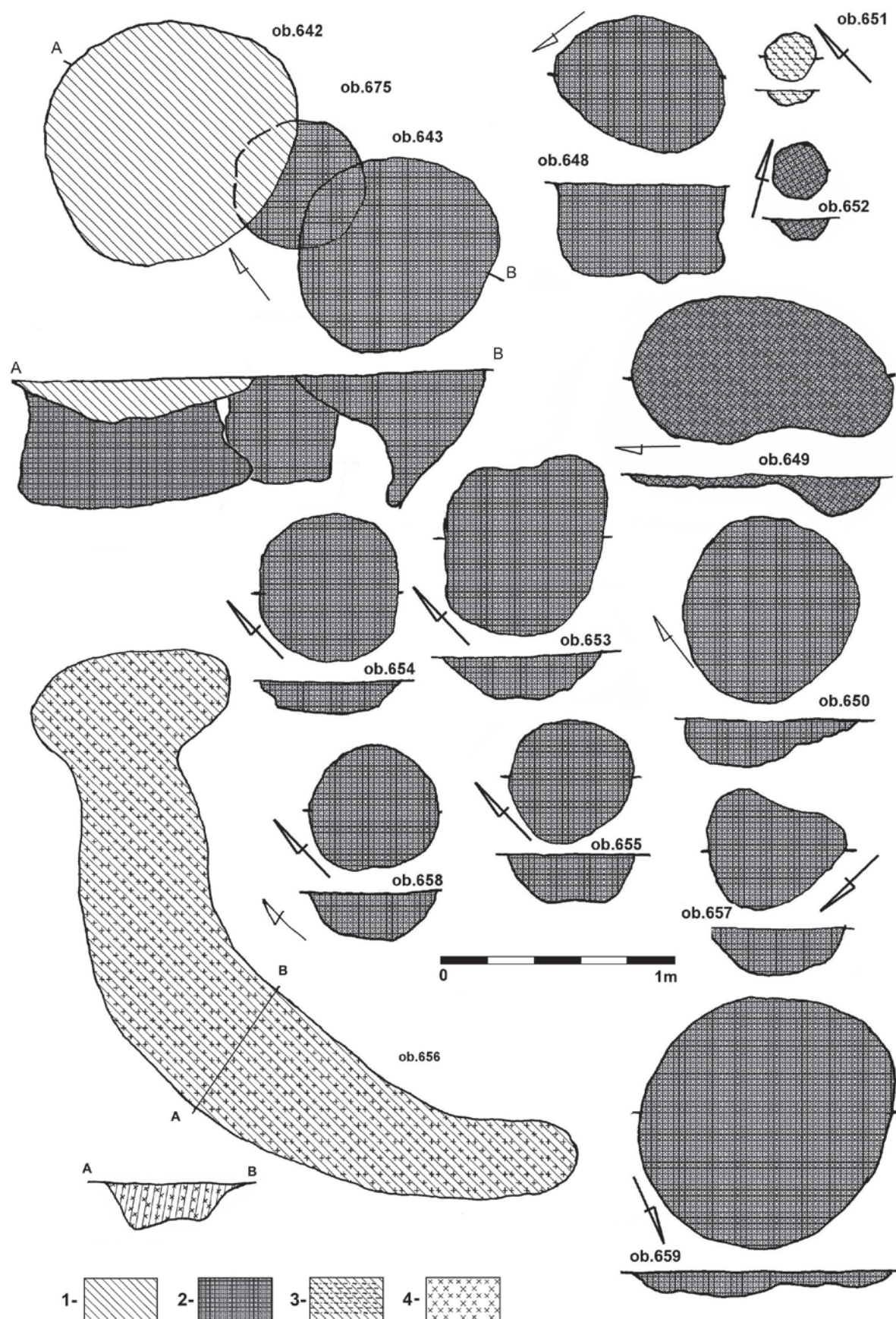
Ryc. 11. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) spalenizna, (2) brunatnoszara próchnica

Fig. 11. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) burnt material, (2) brown grey humus

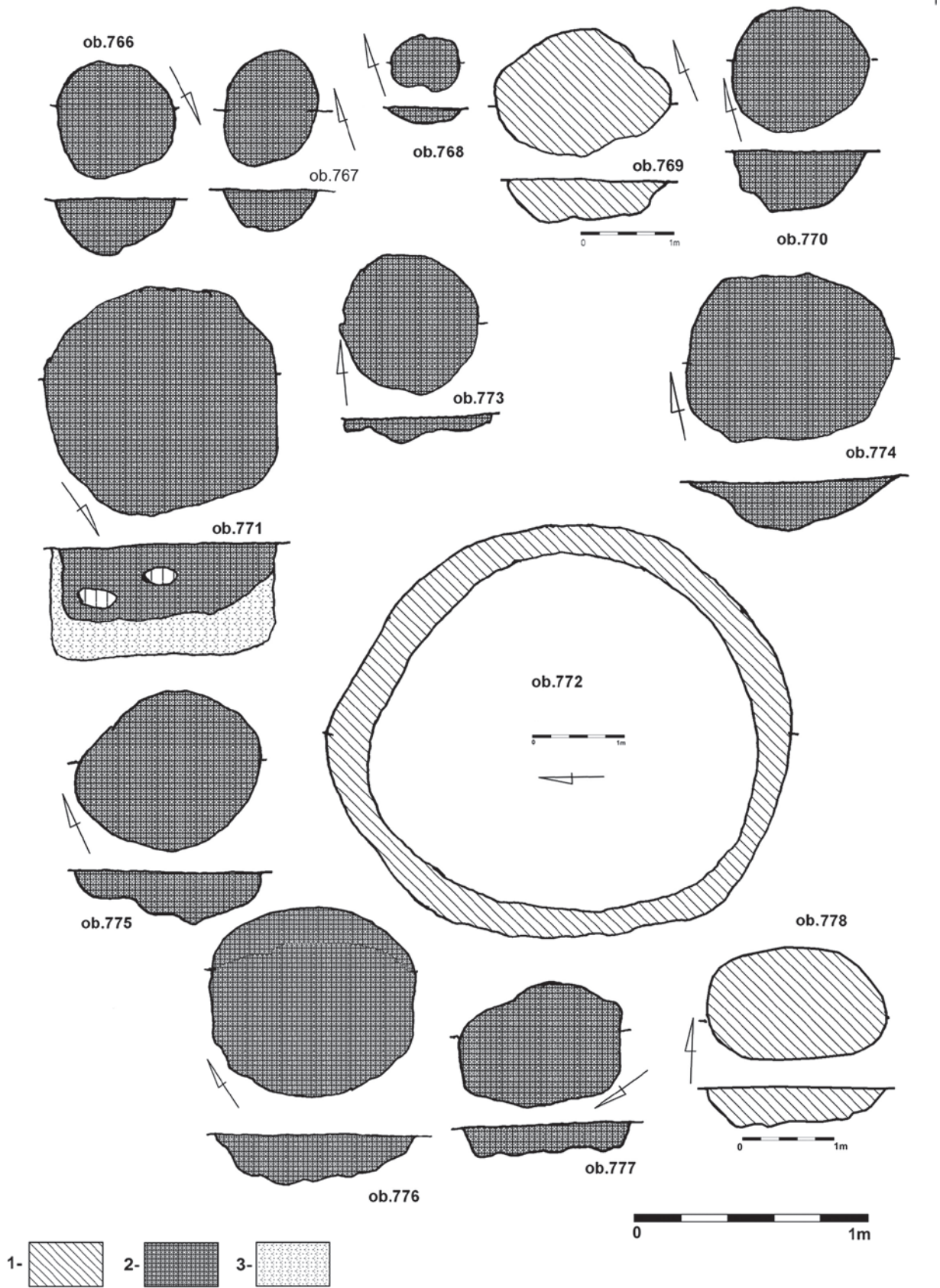
Ryc. 12. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) spalenizna; (2) brunatnoszara próchnica

Fig. 12. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) burnt material; (2) brown grey humus

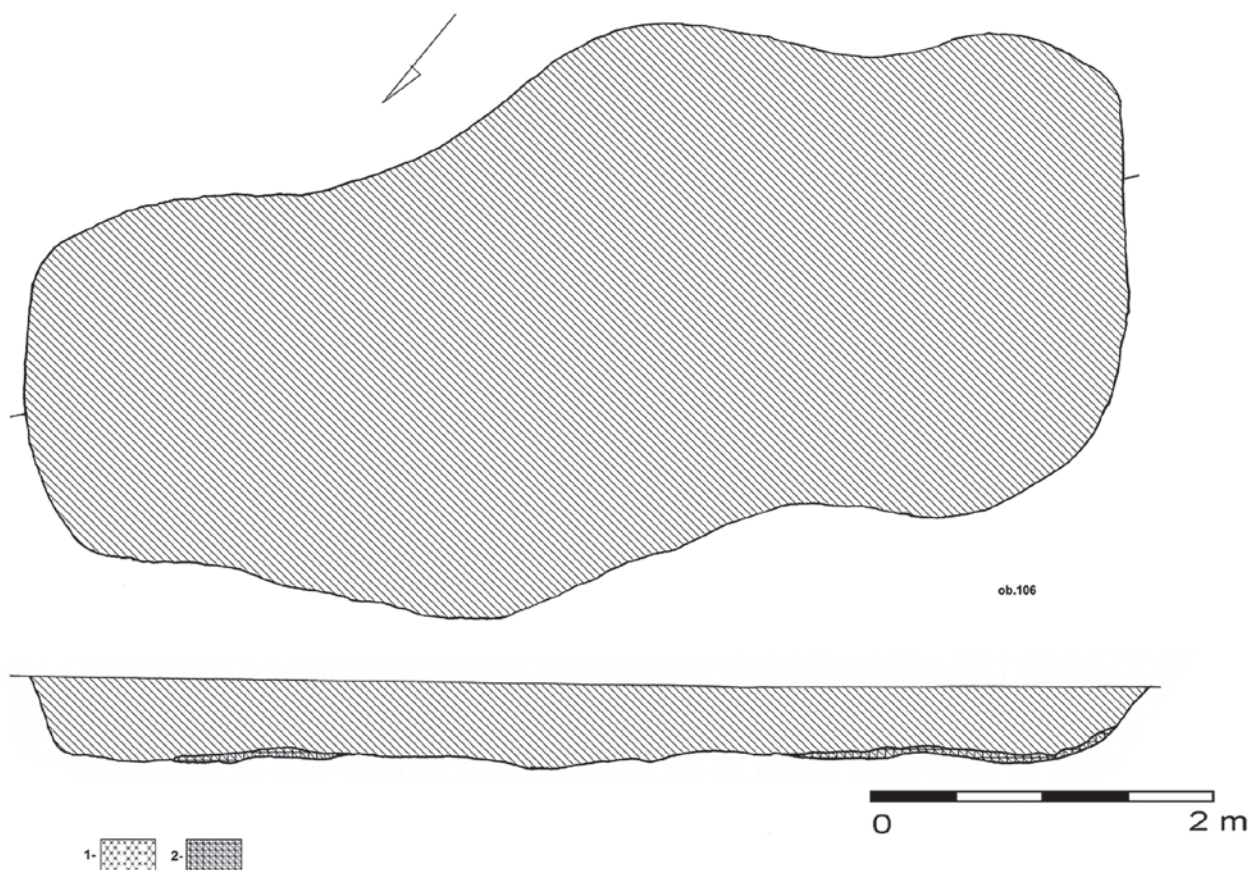
Ryc. 13. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) brunatnoszara próchnica; (2) spalenizna; (3) brunatnoszara próchnica przemieszana ze spalenizną

Fig. 13. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) brown grey humus; (2) burnt material; (3) brown grey humus mixed with burnt material

Ryc. 14. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) brunatnoszara próchnica; (2) spalenizna; (3) piasek

Fig. 14. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) brown grey humus; (2) burnt material; (3) sand

Ryc. 15. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) fragmenty kości; (2) ciemnobrunatna próchnica

Fig. 15. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) fragments of bones; (2) dark brown humus

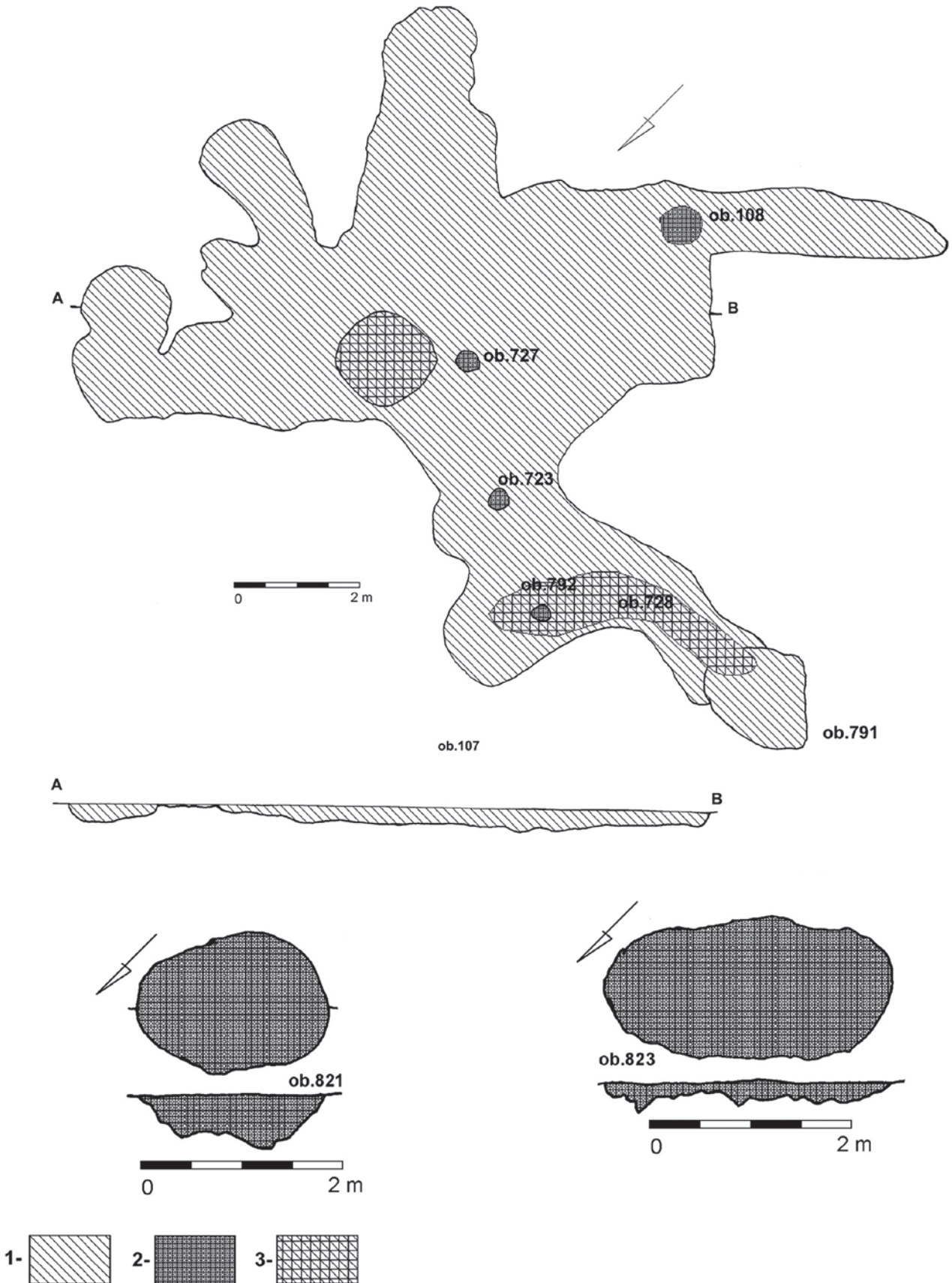
okręgami lub ich częściami (Ryc. 2, 5, 9). Stanowią one 3,7% wszystkich odkrytych obiektów. Wśród nich wyróżnić można dwa typy okręgów. Pierwszy – to okręgi duże, których średnica sięga 18,00 m (np. obiekt 819, Ryc. 17), a szerokość rowu waha się od 2,50 do 3,50 m przy zróżnicowanej głębokości. W niektórych przypadkach przekracza 0,50 m. Są to najczęściej kręgi otwarte – końce rowów nie stykają się. Drugą grupę stanowią kręgi znacznie mniejsze. Ich średnica waha się w granicach sześciu – siedmiu metrów. Rowy w tych przypadkach są węższe (około 0,50 m do 1,00 m) i znacznie płytsze (około 0,20 m). Tego typu kręgi, zwłaszcza zamknięte, jak przykładowo obiekt 722 (Ryc. 2 i 14), mogły stanowić pozostałość po zniwelowanych kurhanach, choć to mało prawdopodobne ze względu na szerokość rowka. W pozostałych wymienionych wcześniej przypadkach interpretacja co do ich funkcji nie została określona. Brak jest analogii co do tego typu obiektów występujących w obrębie cmentarzyska.

JAMY POSŁUPOWE

Inną grupę pod względem formy i funkcji były jamy posłupowe. Odkryto ich 18, co stanowi 2,20% wszystkich udokumentowanych obiektów (Ryc. 11, obiekt 16 – 19). Brak kontekstu i ruchomego materiału zabytkowego uniemożliwia przypisanie ich do konkretnego przedziału czasowego. Nie wiadomo również, do jakiego celu służyły lub jakiego obiektu stanowią pozostałość. Wielkość występujących słupów była zróżnicowana, od 0,15 m do 0,30 m, natomiast głębokość od kilku do 0,36 m. W obrębie ara 24 wystąpiła koncentracja obiektów posłupowych. W bliskim sąsiedztwie, na przestrzeni 4 m², wystąpiło 8 jam bez jakiegось wyraźnego układu sugerującego rodzaj konstrukcji, jakiej miałyby być pozostałością.

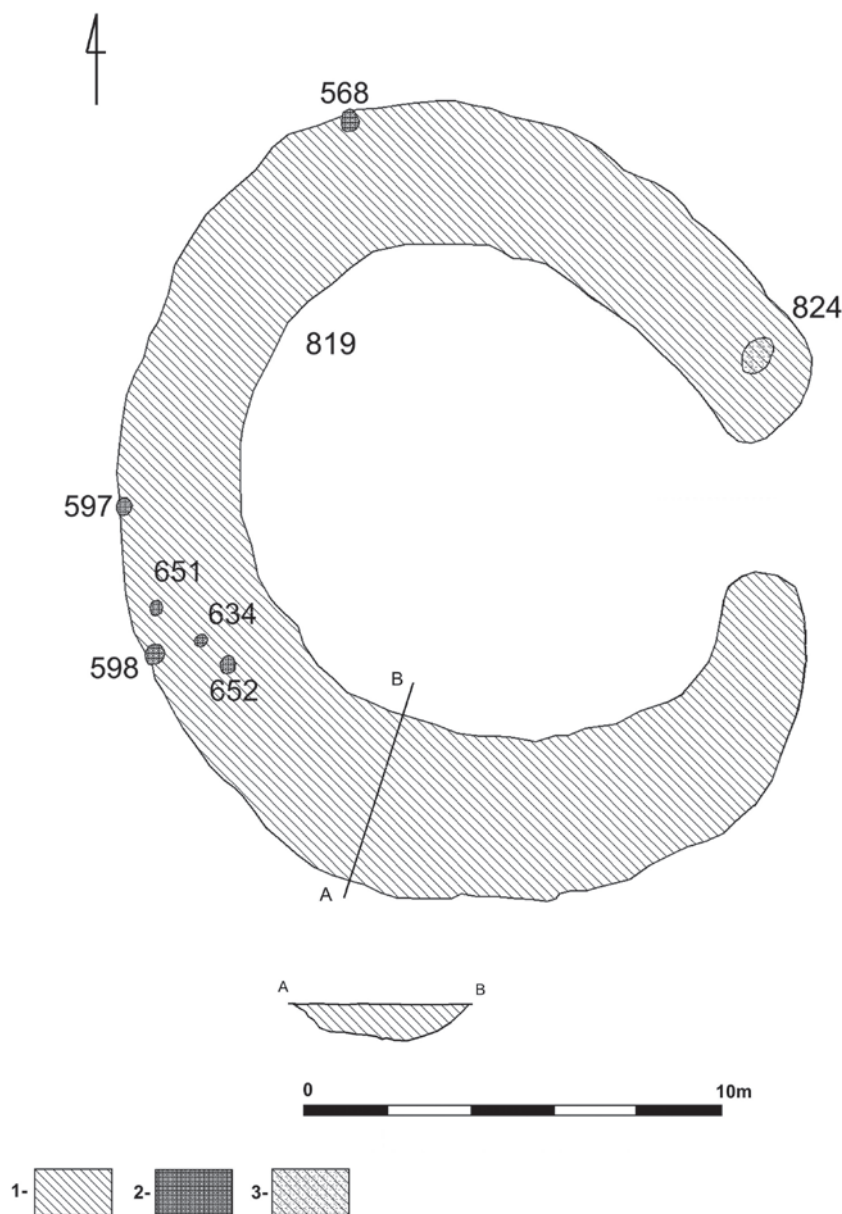
JAMY NIEOKREŚLONE

Drugą grupę pod względem liczebności występowania stanowiły objekty jamowe o zróżnicowanych kształtach. Jedne posiadały niewielkie rozmiary i kształty koliste lub lekko owalne, drugie były bardzo duże lub silnie wydłużone. Udokumentowano łącznie 71 jam, co stanowiło 8,6% wszystkich uchwyconych obiektów w obrębie omawianego obszaru. Brak najczęściej występowania ruchomego materiału zabytkowego uniemożliwia określenie chronologii wspomnianych obiektów

Ryc. 16. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzuty i przekroje wybranych obiektów. (1) brunatnoszara próchnica; (2) spalenizna; (3) ciemnobrunatna próchnica

Fig. 16. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projections and cross-sections of selected features (1) brown grey humus; (2) burnt material; (3) dark brown humus

Ryc. 17. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Rzut i przekrój obiektu 819. (1) brunatnoszara próchnica; (2) spalenizna; (3) ciemnobrunatna próchnica.

Fig. 17. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Projection and cross-section of feature 819; (1) brown grey humus; (2) burnt material; (3) dark brown humus

(Ryc. 12, obiekty: 48, 50, 55). Jednak zróżnicowanie wypełnisk, a także występowanie w niektórych miejscach tego typu obiektów pod rowami o współczesnej chronologii, sugeruje ich wcześniejsze powstanie. Tylko w dwóch przypadkach pozyskano materiał ceramiczny (obiekt 296 – 4 fragmenty ceramiki i 664 – 26 fragmentów ceramiki), który można by było datować na okres wpływów rzymskich.

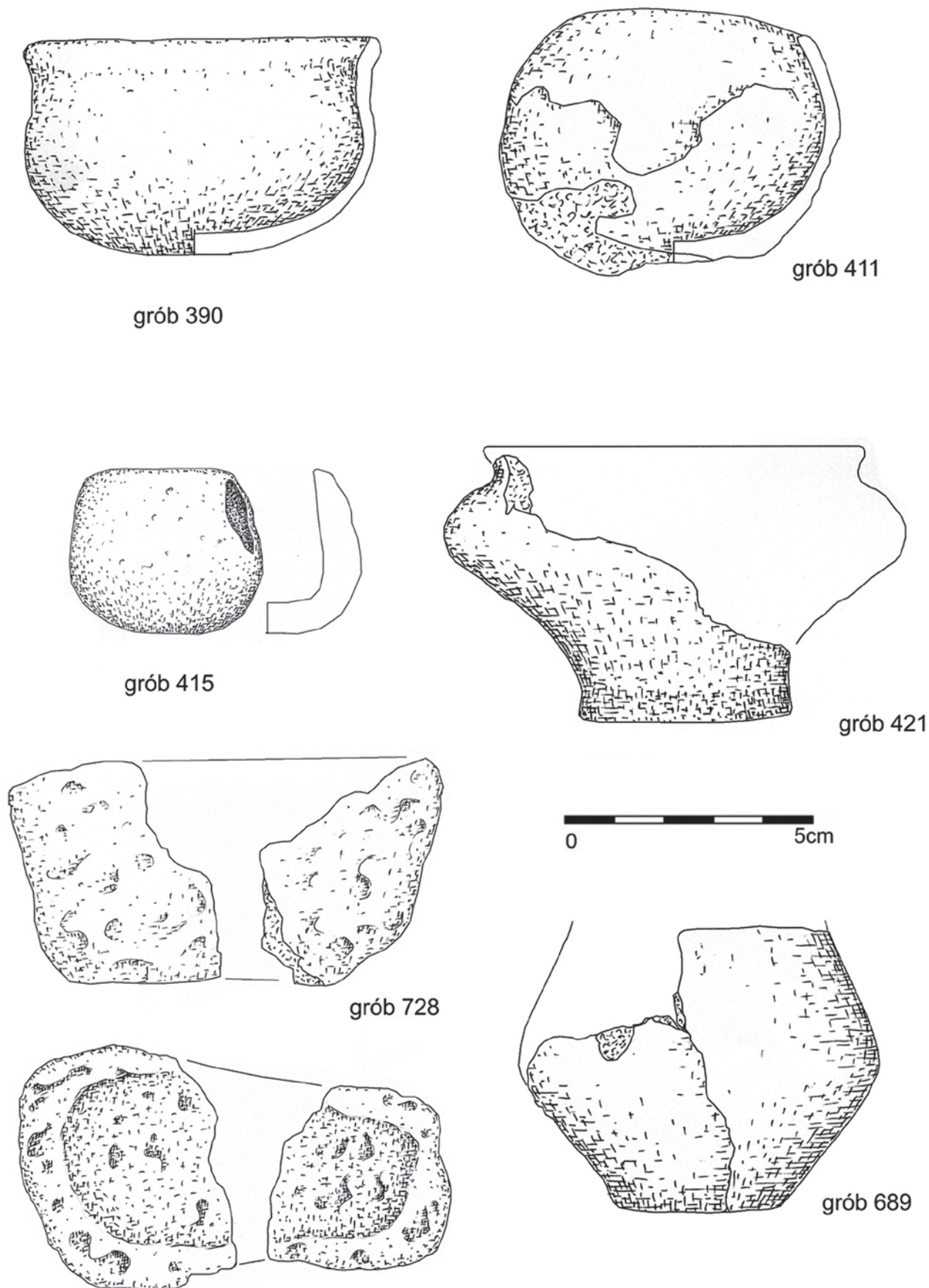
■ **PODSUMOWANIE**

W obrębie planowanej inwestycji obszar stanowiska został w całości przebadany. Najprawdopodobniej kontynuuje się ono poza granicę wyznaczoną inwestycją, jednak zdecydowana większość obiektów, zwłaszcza związanych z cmentarzyskiem ciałopalnym, znalazła się w obrębie omawianej inwestycji, a co za tym idzie, została uchwycona i udokumentowana.

W obrębie stanowiska zlokalizowano w sumie 825 obiektów archeologicznych z 6 faz chronologicznych.

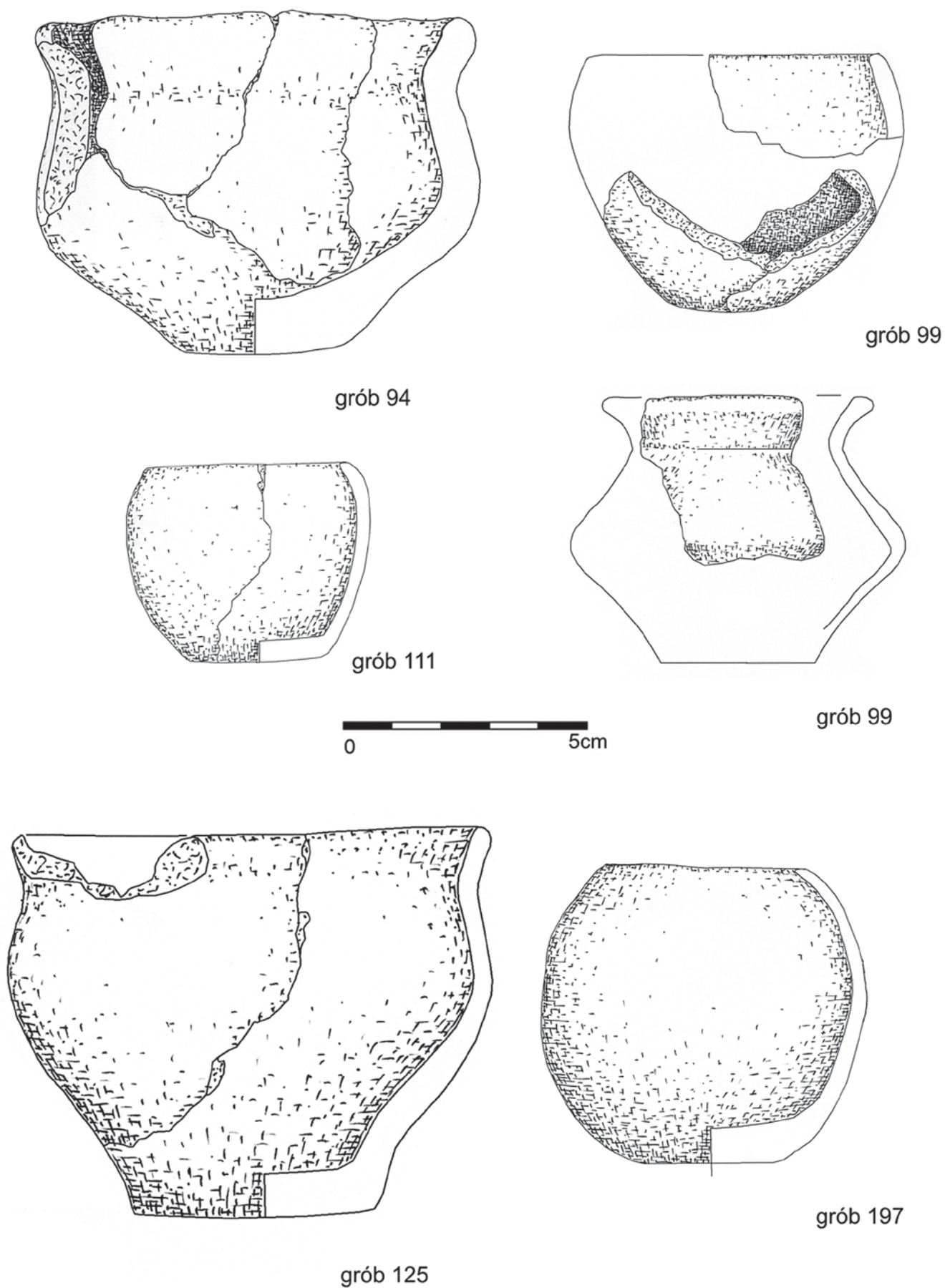
Największą grupę stanowiły groby ciałopalne z okresu wpływów rzymskich (faza B2). W grobach, oprócz przepalonych resztek kości ludzkich, występowało wyposażenie w postaci przęślików, fragmentów ceramiki, sprzączek żelaznych i zapinek wykonanych z brązu. Odkryto także bardzo dużą grupę fragmentów przedmiotów, lecz ze względu na ich zły stan zachowania ich funkcja nie została ustalona. Przedmioty metalowe, takie jak zapinki, sprzączki lub okucia stanowiły część odzieży lub osobistego wyposażenia. Natomiast w intencjonalny sposób do jam grobowych trafiały takie przedmioty jak naczynia, fragmenty ceramiki, krążki gliniane czy przęśliki.

Przypisanie kultury archeologicznej do omawianego cmentarzyska jest w chwili obecnej utrudnione. Ruchomy materiał zabytkowy występuje w wielu kulturach tego okresu. Podobne przedmioty występują w kulturze przeworskiej i luboszyckiej. Stosunek grobów popielnicowych do jamowych sugerowałby

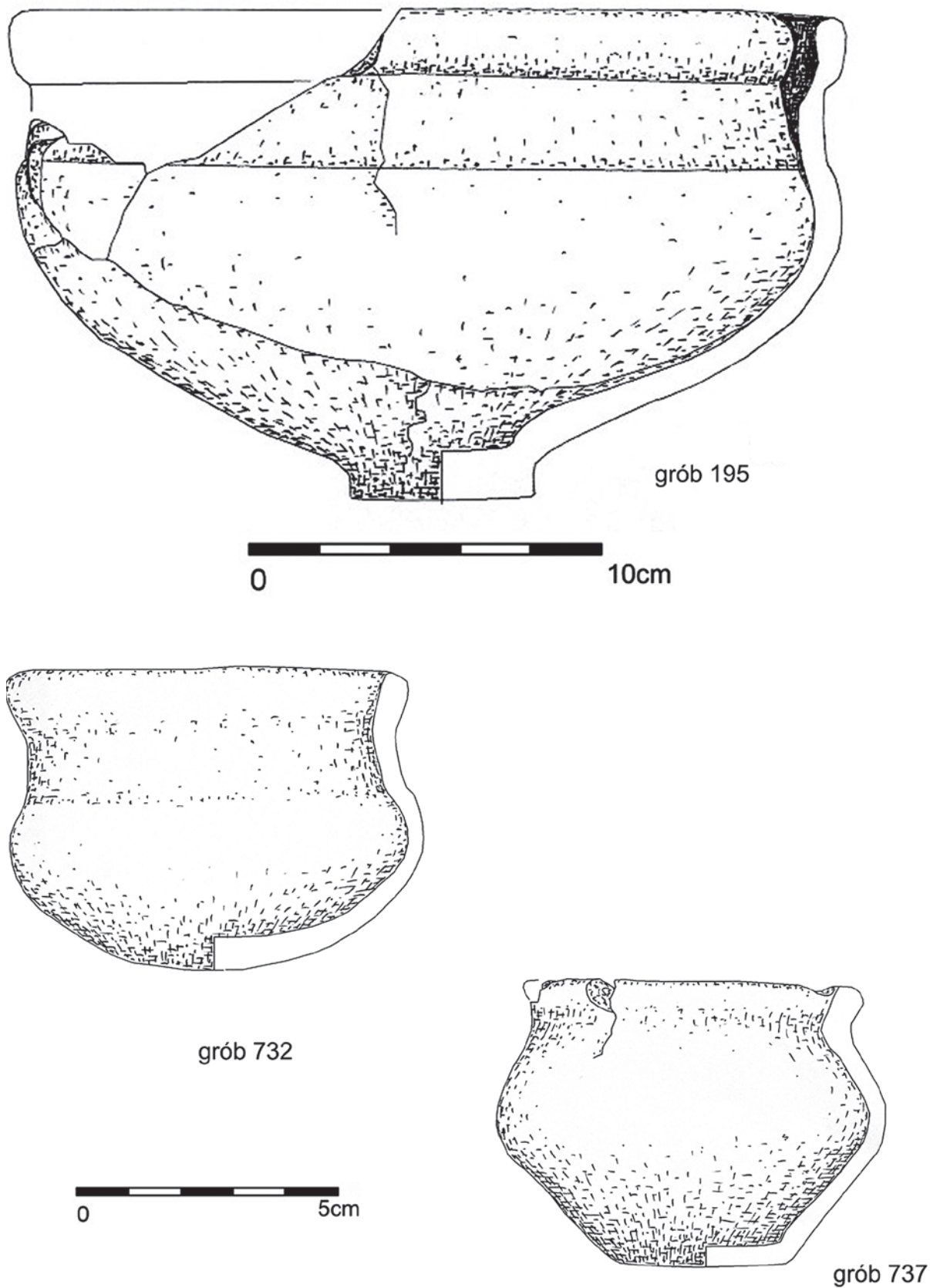
Ryc. 18. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Ceramika z grobów z okresu wpływów rzymskich

Fig. 18. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Ceramics from tombs from the Roman influence period

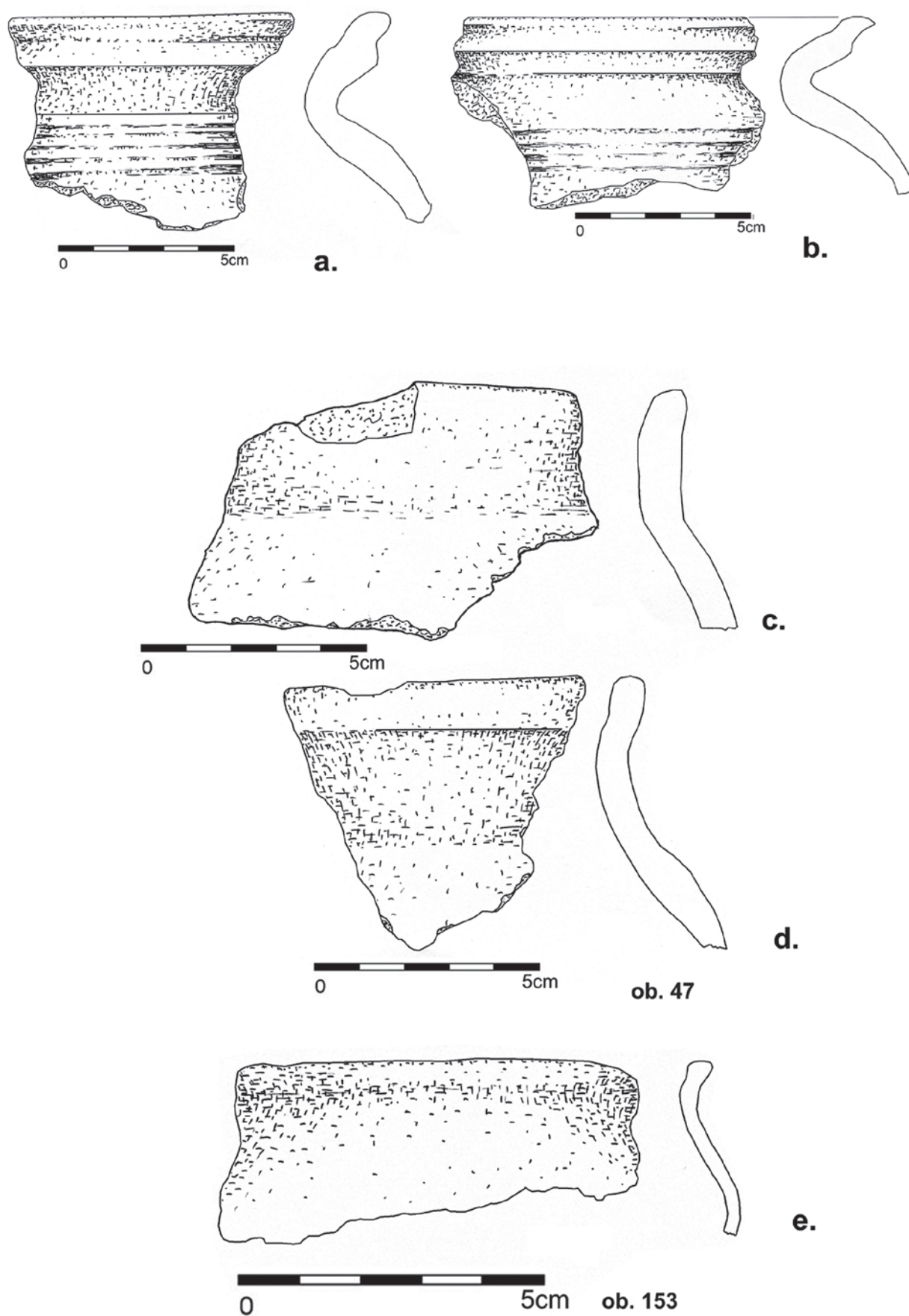
Ryc. 19. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Ceramika z grobów z okresu wpływów rzymskich

Fig. 19. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Ceramics from tombs from the Roman influence period

Ryc. 20. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Ceramika z grobów z okresu wpływów rzymskich

Fig. 20. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Ceramics from tombs from the Roman influence period

Ryc. 21. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Materiał ceramiczny z obiektów: (a, b) obiekt 824 z wczesnego średniowiecza; (c, d) obiekt 47 z okresu wpływów rzymskich; (e) obiekt 153 z okresu wpływów rzymskich

Fig. 21. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Ceramic material from features: (a, b) feature 824 from the early Middle Ages; (c, d) feature 47 from the Roman influence period; (e) feature 153 from the Roman influence period

Ryc. 22. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Zabytki z obiektu 101 – depozyt z wczesnej epoki brązu

Fig. 22. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Relics of feature 101 – deposit from the early Bronze Age

Ryc. 23. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Wybrane zabytki z grobów z okresu wpływów rzymskich. (a) grób 116; (b) grób 124; (c) grób 190; (d) grób 195; (e, f) grób 197; (g) grób 213; (h) grób 223; (i) grób 274; (j) grób 366

Fig. 23. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Selected relics from tombs from the Roman influence period (a) tomb 116; (b) tomb 124; (c) tomb 190; (d) tomb 195; (e, f) tomb 197; (g) tomb 213; (h) tomb 223; (i) tomb 274; (j) tomb 366

Ryc. 24. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Wybrane zabytki z grobów z okresu wpływów rzymskich. (a) grób 258; (b) grób 295; (c, d) grób 319; (e) grób 402; (f) grób 413; (g) grób 415; (h) grób 436.

Fig. 24. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Selected relics from tombs from the Roman influence period (a) tomb 258; (b) tomb 295; (c, d) tomb 319; (e) tomb 402; (f) tomb 413; (g) tomb 415; (h) tomb 436

Ryc. 25. Karnin, stan. 252, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Wybrane zabytki z grobów z okresu wpływów rzymskich. (a) grób 577; (b) grób 591; (c) grób 597; (d) grób 622; (e) grób 675; (f) grób 682; (g) grób 717

Fig. 25. Karnin, site 252, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Selected relics from tombs from the Roman influence period. (a) tomb 577; (b) tomb 591; (c) tomb 597; (d) tomb 622; (e) tomb 675; (f) tomb 682; (g) tomb 717

przynależność tego cmentarzyska do drugiej z wymienionych jednostek kulturowych (Domański 1979), chociaż urna występująca w grobie 195 swoją formą nawiązuje do kręgu nadłabskiego (Wołągiewicz 1981). Stanowisko Karnin 252 leży w strefie ścierania się kilku kręgów kulturowych. Na tym obszarze widoczne są ślady wpływów zarówno kultury przeworskiej, jak i wielbarskiej oraz kręgu nadłabskiego.

Drugą grupą pod względem liczebności są jamy o zróżnicowanych kształtach. Udokumentowano 71 jam. Brak występowania ruchomego materiału zabytkowego uniemożliwia określenie chronologii wspomnianych obiektów. W dwóch przypadkach pozyskano materiał ceramiczny, który pozwolił datować je na okres wpływów rzymskich (obiekt 296 i 664) oraz w jednym na okres wczesnego średniowiecza (obiekt 824).

Wśród obiektów na omawianym stanowisku natrafiono na rowy ukształtowane w okręgi – zamknięte lub

otwarte. Udokumentowano 31 takich obiektów, będących całymi okręgami lub ich częściami. Stanowią one 3,7% wszystkich odkrytych obiektów.

Następną grupą obiektów pod względem liczebności występowania były jamy postłupowe. Odkryto ich 19, a brak ruchomego materiału zabytkowego nie daje możliwości ich datowania. W strefie stanowiska uchwycono również 13 płytkich nowożytnych rowów, biegnących przez cały obszar stanowiska w kierunku wschód-zachód, rozmieszczonych równoległe co około 10 m. Również ich funkcja nie została określona. Nie natrafiono na wzmianki o ich przeznaczeniu. Z poczynionych obserwacji na innych wykopach sąsiadujących z tym stanowiskiem, można stwierdzić, że występują one na przestrzeni kilku kilometrów. Możliwe, że stanowiły one jakiś rodzaj systemu odwadniającego pola uprawne.

Bibliografia

Domański G. 1979. *Kultura luboszycka między Łabą a Odrą w II-IV wieku*. Wrocław.

Dzieduszycki W. 1995. *Kruszce w systemach wartości i wymiany społeczeństwa Polski wczesnośredniowiecznej*. *Wiadomości Archeologiczne* 26, 251-260.

Mogielnicka-Urban M. 1984. *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*. Wrocław.

Seger H. 1928. Die Schlesischen der spät-slawischen Zeit. *Altschlesien* 2, 129-161.

Wołągiewicz R. 1981. *Grupy kulturowe na pograniczu kręgu nadłabskiego*. Wrocław.

Summary

Aleksander Dobrowolski

Report from rescue archaeological excavations carried out in 2008 at site 252 in Karnin, Deszczno commune, lubuskie voivodeship

The site 252 in Karnin was discovered in 1987 upon surface investigations. Due to the planned construction of the S-3 motorway, the site was verified positively in 2006 during survey-surface research. The year 2008 saw rescue archaeological excavations at the site. The investigations embraced a surface of 132 ares, which revealed 825 features from 6 different chronological periods.

The Neolithic period was represented by one feature of a settlement character. In the central part of the investigated site, a deposit was found originating from the Bronze Age. It was a small recessed vessel containing bronze items, including 2 spiral bracelets, 2 temple rings, 2 necklaces, 19 lumps of bronze and a large amount of scrap bronze. The vicinity did not reveal any other features or any activity from that period.

What bears testimony to a short-term use of the area by the Lusatian culture are the relics of probable residential features.

The largest group of features discovered at the investigated site were pit tombs without urns. A total of 689 tombs were recorded and dated to the Roman influence period (Phase B2).

The state of preservation of the tombs varied – from well preserved to heavily destroyed. The discovered tombs revealed 4 urn burials.

The site in question revealed also features of special significance, i.e. circular trenches – closed or open. 31 such features were documented, which came as entire circles or merely their parts. Unfortunately, the fill of the features did not contain any material that would offer the possibility of dating.

The Early Middle Ages are represented by a single settlement feature.

The following group consisted of shallow trenches stretching throughout the entire area of the site along the east-west axis. 13 trenches were recorded. They displayed a regular layout – every 10 m. their function remained unspecified. The small amount of artefacts found in the fill of the trenches bears testimony to their early modern origin.

The entire area in the scope of the planned road investment was investigated. The site most probably reaches beyond the borders of the investment, yet a vast majority of features, especially related to the crematory burial ground from the Roman influence period was covered by the scope of the investment in question.